

BIBEL

Svenska Bibelsällskapets tidning 3/2016

Bibeln i skolan
När, var, hur?

Sid 12

Liv & längtan i

Bibelns kärlekssång

Sid 6

Barnen i Bolivia som
måste arbeta för att kunna
gå i skolan

Sid **4**

Följ Bibeln från då till nu i
svensk kontext

Sid **8**

Vilka svenska förnamn kan
du hitta i Bibeln?

Sid **10**

Bevingade ord som flyger
vidare när vi talar

Sid **16**

Vi har ett resultat

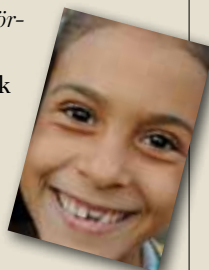

Foto: Clas Göran Carlsson

Kung Carl XVI Gustaf är beskyddare av Bibelsällskapet. I samband med hans 70-årsdag startade kungainsamlingen till förmån för skolsatsningen Bibel-äventyret. Vi vill härmed tacka alla som bidragit till resultatet på 128 751 kronor. Pengarna kommer till stor nytta! Tack!

Lek i Libanon

I Libanon finns gigantiska flyktingläger där barnen har skriande behov av stimulans och möjligheter att bearbeta svåra upplevelser. I början av året samlade vi in pengar till Libanons bibelsällskaps projekt *Försonas!* Nu har fyra medarbetare gjort lägerbesök tre gånger i veckan med kreativa program för att ge barnen hopp, glädje och verktyg för konflikthantering och försoning. 3 150 barn har deltagit och dessutom fått barnböcker och barnbiblar. 200 föräldrar har fått biblar.

Hjälpen som skapar medkänsla

Flera av Afrikas nationella bibelsällskap arbetar med hiv- och aidsprojektet *Good Samaritan*. Bibelsällskapens hiv- och aidsarbete tar sitt avstamp i bibeltexten om den barmhärtige samariern vars budskap om kärlek är viktigare än människors fördömande ord.

Jesus fick frågan "vem är min nästa?" och svarade med liknelsen om samariern (samariten) som tog ansvar för en slagen man när andra inte gjorde det.

En av förhoppningarna är att flera av de som deltar i hiv-projektet och blir hjälpta i sin tur ska vilja axla rollen som barmhärtiga samariter – människor som visar omsorg om sin nästa, som oväntat bryr sig och visar generositet mot andra i utsatt läge.

Emebet Andorgie från Etiopien säger att de som deltar i *Good Samaritans* seminarier ofta börjar läsa mer i Bibeln. Många ändrar beteende och blir mer medvetna om andras problem och svårigheter.

Daniel Shiferaw berättar att efter att han själv deltog i sin första studiegrupp valde han och hans fru att adoptera ett gatubarn. Han har sedan dess arbetat troget som volontär inom programmet. Nu har han och hans fru två biologiska barn och två adopterade barn som tidigare bodde på gatan.

Sedan några år stödjer Svenska Bibelsällskapet *Good Samaritan* i Togo. I princip alla i befolkningen är direkt eller indirekt berörda av hiv- och aidsituationen i landet. Just nu satsar Togos bibelsällskap särskilt på arbetet med parrelationer och barn.

Pastor Wede Essalokina från Sobouto i Togo tackar Gud för att programmet kom till hans region. Många människor har räddats och lever nu ett gott liv tack vare *Good Samaritan*, säger han.

Apropå bibelkoll

En ovanlig livsguide för våra vanliga liv

”Bibeln är ju inte särskilt religiös. Den handlar ju om vanliga saker som händer i våra liv”, säger mannen som sitter mitt emot mig på ett kafé vid Centralstationen i Stockholm. Jag tror att jag förstår vad han menar. Med några år på nacken och ganska mycket erfarenhet har han blivit fascinerad av hur boken med stort B beskriver människors existens.

Bibeln blir läst och citerad i alla slags kyrkor vecka efter vecka, men inflytandet sträcker sig långt utanför kyrkportarna. Den som börjar en läsvandring bland Bibelns böcker upptäcker hur livsnära berättelserna ligger. De handlar om kärlek, svek, trohet, uppror, våld, förlåtelse och folkvandringar. Listan blir lång och rubrikerna påfallande aktuella. Inte minst när det gäller migration.

Den lilla skriften *På väg* som Bibelsällskapet gett ut belyser hur flykt är både ett bibelämne och något som upprepas i historien.

Bibelns berättelser kan hjälpa oss att bearbeta och fundera över det som

händer nu, i vår samtid. Att bibelkunskap dessutom hjälper oss att förstå vår historia är bara ytterligare ett skäl att nyfiket närma sig texterna.

Dubbelt intressant

Men hur är det med det religiösa då? Kanske är det lättast att inte använda det uttrycket utan bara konstatera att Bibeln är en bok som är aktuell för alla därför att den speglar hur det är att vara människa. Samtidigt har kristna i alla tider vänt sig till Bibeln

för att lyssna in Gud.

Detta gör Bibeln dubbelt intressant. Den är både Guds bok och tänkvärd litteratur i en och samma förpackning. Allt beroende på var du och jag befinner oss i livet.

Anders Blåberg
Generalsekreterare

*Både Guds bok
och tänkvärd
litteratur i samma
förpackning.*

Svenska Bibelsällskapet

arbetar för att Bibeln ska översättas, spridas och användas. Vi är en del av världens största bibelrörelse som heter United Bible Societies, UBS. Via UBS arbetar vi tillsammans med 147 andra bibelsällskap för att göra världens mest lästa bok ännu mer känd och tillgänglig.

Kontakt

Besöksadress
Bangårdsgatan 4 A, Uppsala

Postadress
Box 1235, 751 42 Uppsala

Tfn 018-18 63 30

E-post info@bibeln.se

Org nr 802000-3292

Webbplatser

www.bibelsallskapet.se
www.bibelbutiken.se
www.bibeln.se

Ge en gåva

Välkommen att ge en gåva till Bibelsällskapets arbete! Använd något av numren nedan.

Swish 123 900 62 63

Pg 90 06 26-3

Bg 900-6263

Tidningen BIBEL

ges ut av Svenska Bibelsällskapet

Ansvarig utgivare
Anders Blåberg
E-post anders.blaberg@bibeln.se

Redaktör/layoutare
Lotta Ring
E-post lotta.ring@bibeln.se

ISSN 2000-7752

Omslagsbild

Ungt par i skymning.

Foto: Caleb Ekeröth, Unsplash

Tryckeri: Lenanders, Kalmar, 2016

BOLIVIAS BARN

arbetar för att få gå i skolan

För många barn i Bolivia är dagarna långa och fyllda av dubbelarbete. För att ha råd med skolmateriel, böcker och skolmat måste de också försöka tjäna pengar. Projektet Snickarens hjälpreda, ett av 20 projekt som Svenska Bibelsällskapet stödjer internationellt, förser barnen med block, pennor och sådant som krävs för att de ska få gå i skolan.

Fattigdomen i Bolivia är utbredd, och i många familjer måste barn och ungdomar hjälpa till med försörjningen. De jobbar som skoputsare, gatuförsäljare, parkeringsvakter, fiskrensare, vedsamlare och murarassistenter, eller så kan de till exempel hjälpa till på kyrkogårdar med att rengöra gravstenar och minnesplatser.

En av de viktigaste anledningarna är att tjäna ihop pengar så att de kan köpa skolmateriel – block, pennor och böcker. Utan det får man inte gå i skolan. Den bolivianska skolan är visserligen gratis, men eleverna måste själva bekosta läromedel, mat och transporter till och från skolan.

Långa dagar

För familjer med kanske fyra eller fem barn och där föräldrarna kanske bara tjänar 1 500 kronor i månaden är det omöjligt att täcka utgifterna. Därför ser

man massor av barn som arbetar ute på gator och torg. Det är till och med så att många skolor anpassat sitt schema så att barnen ska hinna med att arbeta deltid och gå i skolan. En del börjar skolan tidigt på morgonen och arbetar på eftermiddagen och kvällen, medan andra får jobba på förmiddagen och gå i skolan på eftermiddagen.

Oro för barnen

Bibelsällskapet i Bolivia har tagit socialt ansvar inom flera områden där samhället inte räcker till, och de arbetande barnen som axlar ett så tungt ansvar är ett av deras hjärteområden. Utan utbildning finns få vägar ur fattigdomen.

Genom att förse barnen med skolmateriel och uppmuntran stöttar man dem att fortsätta sin skolgång. Anställda och volontärer ger sig ut på gatorna och möter barnen på deras "arbetsplatser" och man arrangerar även kvarterssamlingar

med samtal, fika och utdelning av materiel och barnböcker. Det är viktigt för barnen att känna att de är sedda, att det finns människor som tror på dem och deras framtidsmöjligheter. Personalen vill plantera hopp och tillit till Gud och hjälpa barnen att diskutera och lära sig mer om en vettig värdegrund. När barnen mår bra hjälper det hela familjerna att kämpa vidare.

Den lille snickaren

– Projektet har fått namnet Snickarens hjälpreda (El ayudante del carpintero). För många av barnen är koppligen till när Jesus var ung och lärde sig snickaryrket av sin far Josef betydelsefull på ett djupare plan. Jesus var känd som snickarens son, någon som förmodligen hjälpte till med sysslorna, precis som barnen nu, berättar Rolando Villena som är projektansvarig.

Han har länge varit vittne till barnarbetarnas villkor och sett hur det gått bra för en del, medan andra inte orkat och helt enkelt slutat skolan och fortsatt sina liv i en destruktiv riktning.

– Vi måste hjälpa våra barn som arbetar sedan de är små och inte ser något annat val. De strävar för att hjälpa sina föräldrar så att de kan köpa mat, och

Rolando Villena från Bolivias bibelsällskap ger skolmateriel till fruktsäljande flickor.

Den lilla flickan sorterar tidningar som hon kommer att sälja på gatan.

Benito som städar på kyrkogården åtta timmar varje dag drömmer om att bli polis.

När blomsterförsäljningen går trögt är skolpresenterna extra välkomna.

Många barn sätter upp små bärbara stånd med småsaker de hoppas kunna sälja.

Ibland bjuder man in barnen från gatan och samtalar, sjunger, fikar och delar ut materiel.

även så att de kan köpa skolmateriel till sig själva och sina syskon.

Att Rolando är engagerad går inte att ta fel på. Vi har träffats flera gånger och blandar spanska och engelska hejvilt i våra samtal. Vi gråter och skrattar tillsammans när han berättar om dem han möter i sitt arbete. Jag vet hur han vurmar för att ge hopp till utsatta var de än befinner sig. Bolivianska bibelsällskaps huvuduppdrag handlar om Bibeln, men det går inte att blunda för att de tillsammans med kyrkorna är nödgade att ta ett praktiskt socialt ansvar.

Långt hemifrån

Rolando berättar också att många av barnen han möter kommer från landsbygden. De måste gå upp tidigt för att göra sysslor som att ta fären till bete före den långa vandringen till skolan. De hinner inte återvända hem för lunch. De äter i skolan där föräldrar till eleverna får turas om att laga mat åt dem. På vägen till skolan har de samlat kvistar, grenar eller torr djurspillning så att föräldrarna ska kunna tända en mat-

lagningseld. När skoldagen är slut väntar arbetet på gator, torg och kyrkogårdar.

– Bröder och systrar i Sverige, säger Rolando. Jag hoppas att ni vill vara med och hjälpa oss att nå de här barnen med paket med skolmateriel och barnböcker – och en plastmugg och en tallrik för deras lunch om det är möjligt.

Nog kan vi väl göra det? Första delmålet är att nå 4 000 barn.

Lotta Ring

Välkommen att stödja Bibelsällskapets arbete via pg 90 06 26-3 eller Swish 123 900 62 63.

90 KONTA SVENSK INSAMLINGS KONTROLL

I Bolivia finns 850 000 barn och tonåringar som arbetar. Ungefär 746 000 av dessa har arbeten som innebär en risk för deras hälsa och fysiska och psykiska integritet.

Står det om kärlek i Bibeln? Ja, nästan överallt skulle man kunna säga. Det står om gudomlig kärlek och mänsklig kärlek. Ungförälskelse beskrivs i Höga visan. Bibelsällskapetets medarbetare Mikael Winninge, docent i exegetik och översättningsdirektor, har i denna artikel låtit sig inspireras av bibelforskaren Tryggve Mettingers nya bok *Sångernas sång*.

Finns i Bibelbutiken
Art nr 2055
Tfn 018-18 63 39

Sångernas sång

En biblisk dikt om kärlek och erotik

Den vackraste visan om kärleken kom faktiskt på pränt. För mer än två tusen år sedan ...” Så slutar Tryggve Mettingers välskrivna populärvetenskapliga bok om *Höga visan* i Bibeln. Titeln *Sångernas Sång* är en ordagrann översättning av bokens namn på hebreiska, ett sätt att uttrycka superlativ. Det handlar alltså om den främsta eller vackraste sången. Kanske skulle man kunna säga ”Värsta sången”. För en modern människa kan namnet *Höga visan* klinga högtidligt och distanserat eller bara obegripligt. Är det kanske en sång som sjungs när man är hög och berusad?

Hög på kärlek

Dikten talar faktiskt om berusning. Det handlar om ett kärleksrus. ”Ät, ni älskande, och drick! Berusa er av kärlek!” (Höga v 5:1) Dikten är uppenbart erotisk och bildspråket målande och tidlöst talande: ”Dina höfters rundning är som ett smycke, smitt av konstnärshänder. Ditt sköte är en kupad skål – må vinet aldrig saknas!” (7:1–2)

Detta utrop görs i dikten av ”honom”. Tre röster hörs i *Höga visan*. Det är ”hon”, ”han” och ”kören”. Växlingarna är inte markerade i den hebreiska grundtexten, men rollfördelningen framgår för det mesta av innehållet. Mannens beskrivning av kvinnan är övervägande

visuell. Hans längtan uttrycks genom att han ser på henne. ”Som ett klarrött band är dina läppar, din mun är ljuvlig.” (4:3) Kanske är det ett tidlöst maskulint drag.

Fångad av en blick

Bibelforskaren Cheryl Exum har påpekat att kvinnan i stället uttrycker sin lust och längtan genom små berättelser. Kvinnan berättar om hur mannen spanar efter henne, kikar genom hennes fönster och manar henne att komma ut och släppa loss väckelserna. (2:8–11) Kvinnan i *Sångernas Sång* talar om *vad kärleken gör med henne*. ”Jag är sjuk av kärlek!” (5:8) Mannen är bländad av kvinnans skönhet och *vad hon gör med honom*. ”Med en enda blick har du fångat mitt hjärta, med en enda länk av din halskedja.” (4:9)

Deras erotiska förening blir möjlig genom att hon inbjuder: ”Må min vän komma till sin trädgård och njuta dess härliga frukter!” (4:16) I sin åtrå talar mannen om ”en inhägnad trädgård, en förseglad källa.” (4:12) ”I din lustgård växer granatträd med härliga frukter.” (4:13) ”Dina bröst skall vara som druvklasar, din andedräkt som doften av äpplen.” (7:8)

På ett övertygande sätt framhåller Tryggve Mettinger i sin bok att *Höga visan* måste tolkas i ljuset av berättelsen om Adam och Eva i Edens lustgård. Syndafallet ledde till en utdrivning ur

paradiset. Den ursprungliga jämlikheten mellan könen slogs sönder. Adam skulle få slita för brödfödan i sitt anletes svett och Eva föda sina barn med smärta. För Eva, kvinnan, fick syndafallet också följande konsekvens: ”Men till din man skall din *åtrå* vara, och han skall råda över dig.” (1 Mos 3:16, 1917) Så ser det alltför ofta ut i världen. Men *Sångernas Sång* vänder upp och ner på begreppen med sin längtan efter paradiset och kärleken. Kvinnan säger: ”Jag är min väns, och till mig står hans *åtrå*.” (Höga v 7:10, 1917) Underordningen är borta. Jämlikheten är återställd!

En självständig kvinna

Medan en del av kärlekslyriken i *Sångernas Sång* är fullt begriplig, finns det bilder som inte kan förstås utan kunskap om kulturen. Ett exempel: ”Din näsa är som Libanontornet.” (7:4) Poängen är inte att kvinnan har en lång och stor näsa (eller ”kran” – jämför detta underliga svenska bildspråk). Bildspråket är inte avbildande, utan emotionellt. Det handlar om att förmedla kraft, självständighet och en oätkomlig kvinna.

På några ställen beskriver de älskande varandras ögon som duvor. (4:1, 5:12) Det är inte ögonen som ser ut som duvor, utan det handlar om att deras blickar utbyter löften om kärlek. För att förstå bildspråket fullt ut behöver man känna till att duvan var kärleksgudin-

Stark som döden är kärleken

Foto Neill Kumar

nans fågel. Så var fallet med den mesopotamiska gudinnan Ishtar och den grekisk-romerska Afrodite. Den här typen av förtjänstfulla tidshistoriska förklaringar finns det gott om i Tryggve Mettingers bok.

Friare än man kan tro

Det är inte ovanligt med föreställningen att religion är kroppsförnekande, asketisk och förtryckande. Frågorna är högaktuella med livliga debatter om klädkoder, slöjor och burkini. Många gånger handlar det om att vi helt enkelt inte förstår kulturen. "Som ett kluvet granatäpple skimrar din tinning bakom slöjan." (4:3) Kärlekslyriken i Höga visan har ibland förändligats i senare bibelöversättningar på ett för den hebreiska bibeln otidsenligt sätt.

Vi kan förundras och vara tacksamma på samma gång för den underbara gamla kärlekslyrik som bevarats oss genom *Sångernas Sång*. "Bär mig som ett sigill vid ditt hjärta, som ett sigill vid din arm. Stark som döden är kärleken." (8:6)

Mikael Winninge

bibelsymboler

Att kors och kristen tro hänger ihop vet nog de flesta. Men det finns fler klassiska kristna symboler.

KORSET

Korset är den helt centrala symbolen i kristendomen, ja, symbolen för själva den kristna tron. Romarna brukade avrätta slavar och andra med låg status genom korsfästning, vilket innebar en långsam och plågsam död. I Nya testamentet blir Jesus upphängd på ett kors, men Gud gör honom levande igen. Hans död vänds till en seger över dödens makt. Därför har korset, som egentligen är en symbol för lidande och död, i kristendomen blivit en symbol för det rakt motsatta, nämligen livet och det godas seger.

DUVAN

Duvan förekommer på flera håll i Bibeln. När Jesus blir döpt sänker sig Guds helige Ande ner över honom för att visa att han är Guds son. Men det dyker också upp en duva tidigare i Bibeln: Noa och hans ark har klarat sig genom syndafloden, och för att försäkra sig om att vattnet verkligen sjunkit undan skickar Noa ut en duva för att undersöka saken. Den vänder tillbaka med en olivkvist i näbben, och på så sätt får Noa reda på att jorden åter är beboelig. Därför har fredsduvan, som används i många politiska sammanhang, en olivkvist i näbben som en symbol för harmoni och en ny början.

FISKEN

Bibeln berättar att Jesus Kristus är Guds son och världens frälsare. Begynnelsebokstäverna i de grekiska orden för "Jesus Kristus, Guds son, frälsare" bildar tillsammans ett ord på grekiska som betyder "fisk". I den kristna kyrkans tidiga dagar i romarriket var det förbjudet att bekänna sig till kristendomen, och de kristna förföljdes våldsamt. Därför hade man användning för ett slags kodspråk, och fisken blev den hemliga symbolen för Kristus. Det sägs att man kunde teckna en halv fisk, och om den man talade med fyllde i med andra halvan, visste man att man hade träffat på en medkristen. I dag ser man ofta fisksymbolen på bildekaler, när ägaren vill visa sin kristna tro.

ANKARET

Ankaret är en bild för det kristna hoppet om att Gud ska uppfylla sina löften om förlåtelse och evigt liv. Det betyder att man uppfattar Gud som den fasta grunden under fötterna, även om man befinner sig på djupt vatten. Precis som ett ankare gör att skeppet ligger stilla och inte bara följer med strömmen.

KORSET, ANKARET OCH HJÄRTAT

Kristendomen kan förklaras på många sätt. En av de kortaste beskrivningarna är "tro, hopp och kärlek". Man tror på att Jesus Kristus är Guds son. Man hoppas att Jesu uppståndelse betyder att vi också ska uppstå från de döda. Och precis som Gud älskar människan ska man älska Gud av hela sitt hjärta och sin nästa som sig själv. Tro, hopp och kärlek kan man uttrycka med en liten bukett av symboler, som hänger i många halskedjor och används i många tatueringar. Nämligen ett kors för tro, ett ankare för hopp och ett hjärta för kärlek.

Bibelns berättelser handlar om allt från skapelsen till tidens slut.

Bibeln som bok

Berättelserna förs vidare

Ögonvittnen och inspirerade personer både skriver och berättar hur de uppfattar Guds handlande. Till en början finns delar av Bibeln endast som muntlig tradition, historier som memoreras och förs vidare.

Septuaginta

Den hebreiska bibeln översätts till grekiska under ett par hundra år och blir klar på 100-talet e Kr och kallas Septuaginta. Detta ord betyder "sjuttio" och syftar på de 72 personer som anses ha arbetat med översättningen av Moseböckerna. Septuaginta är den del som i dag kallas Gamla testamentet.

Kanonisering

När evangelier och brev använts i kyrkan under många år uppstår ett behov av att fastställa vilka skrifter som ska ingå i NT. Det är en utdragen process från cirka 130–370 e Kr.

Den hebreiska bibeln (GT) tar form cirka 200 f Kr–200 e Kr.

Nedtecknande

Muntliga traditioner nedtecknas och redigeras. Bokrullar och andra dokument samlas, kopieras och sprids. Denna process pågår ca 1000–150 f Kr när det gäller Gamla testamentet (GT) och cirka 50–100 e Kr när det gäller Nya testamentet (NT).

I dag finns inga originaltexter kvar, men väl kopior av kopior. Både originalen och senare kopior är handskrifter eller manuskript (av latinets manuscriptum, skrivet med handen). Ingen annan antik bok har lika många bevarade handskrifter som underlag. I dag finns cirka 5 400 kända handskrifter och fragment av Nya testamentets grekiska text.

Vulgata

Kyrkofadern Hieronymus sitter i Betlehem och gör den första samlade bibelöversättningen på latin omkring 400 e Kr. Den har blivit romersk-katolska kyrkans officiella översättning och kallas Vulgata, vilket betyder "den allmänna översättningen".

Gutenberg i Wittenberg

Johannes Gutenberg trycker Bibeln, Vulgata, som första bok på den första tryckpressen 1455 i staden Mainz.

Lutherbibeln

Martin Luther översätter Bibeln till sitt modersmål tyska 1534. Många tar intryck av Luthers arbete och nya översättningsprinciper tar form.

KURIOSA: Silverbibeln, Codex Argenteus, kom till Sverige som krigsbyte från Prag 1648 och införlivades i drottning Kristinas bibliotek. När hon abdikerade fick bibliotekarien Isaac Vossius ta med Silverbibeln hem till Holland, men den köptes tillbaka igen av Magnus Gabriel de la Gardie som gav den som gåva till Uppsala universitet. Texten är skriven med silver- och guldskrift på purpurfärgat pergament. Silverbibeln är en unik gotisk skrift och vår främsta källa till kunskap om det gotiska språket. Översättningen gjordes av biskop Wulfila på 300-talet. Handskriften tillkom sannolikt tidigt 500-tal och skrevs i Ravenna, Italien. Den är ett så kallat evangeliarium, inte hela Bibeln.

från då till nu

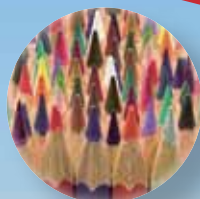

NT 81 och Bibel 2000

Översättningen utgår från textkritiskt analyserade handskrifter för att komma så nära ursprungstexten som möjligt.

Fler svenska översättningar

Bibeln kan översättas av den som vill. Översättningar till svenska görs till exempel av David Hedegård, Bo Giertz och Stiftelsen Svenska Folkbibeln.

Kyrkobibeln 1917

Den första svenska översättningen direkt från den hebreiska och grekiska texten. Kallas även för Gustaf V:s bibel.

Karl XII:s bibel

Revidering av Gustav Vasas bibel 1703. Används flitigt under 200 år. Många bevingade ord är hämtade från denna översättning.

Gustav Vasas bibel

Den första svenska helbibeln ges ut 1541 (NT 1526) och bygger på Luthers tyska bibel. Det är den första text som skrivs på nysvenska.

Provöversättning 2015, När tiden var inne ...

Språket förändras ständigt och bibelforskningen går framåt. En översättning av Lukasevangeliet 9:51-19:28 och Galaterbrevet ges ut av Bibelsällskapet för att kartlägga behoven av en ny svensk översättning.

Bibelläsare tolkar och tillämpar Bibeln på nytt varje dag. Bibeln är fortsatt aktuell.

Tidslinjen är gjord av Lotta Ring och Urban Lennhansson, Bibelsällskapet

Foto: Olof Brandt, Anders Parsmo, Reijo Luotomäki, Tim de Grot, Zvonimir Athletic and Christin Lola / Shutterstock, Lucas Cranach d Ä, Gustave Doré, Verbum, Wikipedia, UBS, Ask a list

Många har burit samma

NAMN

Foto Bonnie Kittle

Det finns fler än tusen olika förnamn i Sverige, men var kommer de ifrån? Många personer har fått sina namn efter släktingar, historiska personer, litterära figurer eller idoler – förebilder som själva är uppkallade efter någon annan. Och går man tillräckligt långt tillbaka i historien stöter man ofta på flera av personerna i Bibeln. Kan du hitta ditt eget eller någon väns namn i listan?

MANSNAMN

Adam

Det är inte bara till vardags man träffar på folk som heter Adam. Adam är också den första människa vi möter i Bibeln. Faktum är att Adam betyder just "människa" på hebreiska.

Andreas

Anders, Andrew och André kommer från namnet Andreas, som på grekiska betyder "den manlige". I Bibeln är Andreas en av de tolv lärjungarna, och han kom att tillhöra den inre kretsen kring Jesus. I dag är han skyddshelgon för Ryssland, Grekland och Skottland.

Christian/Kristian

Namnet finns egentligen inte i Bibeln utan kommer från det grekiska ordet christianos, som betyder "kristen". De första efterföljarna till Jesus Kristus

grundade en församling och kom att kallas kristna. Sedan medeltiden har Christian varit ett populärt mansnamn.

David

Namnet David är hebreiskt och har en viss likhet med ordet för vänskap. David var kung över Israel och är bland annat känd för sin seger över jätten Goliat.

Jacob/Jakob

Jakob är ett av de äldsta kristna namnen i Norden. I dag finns det många som heter Jacob/Jakob, och i Bibeln är det också ett mycket populärt namn. Mest känd är patriarken Jakob, som blev en av stamfäderna till det judiska folket och även fick namnet Israel.

Johan

Johan kommer av Johannes, som i olika former – John, Jan, Hans, Jean, Giovanni etc – är det vanligaste mansnamnet i västvärlden. Johannes var en av de första lärjungarna till Jesus. Han var med vid den sista måltiden, han stod vid korset där Jesus dog, och han kom till den tomma graven på påskmorgonen. En annan Johannes som är känd från Bibeln är Johannes Döparen, som vi firar vid midsommar.

Jonas

Namnet Jonas kommer från det bibliska namnet Jona. Gud befäller profeten Jona att gå till staden Nineve och säga till

folket att de kommer att bli straffade för sin ondska. Det vill Jona inte alls göra, så han seglar i väg åt ett annat håll. Men när båten råkar ut för en häftig storm blir han kastad över bord och slukad av en stor fisk. Efter tre dagar i fiskens buk befäller Gud att Jona ska bli uppspottad på land, och till sist går Jona till Nineve.

Lucas/Lukas

År 2015 var Lucas det näst vanligaste namnet på nyfödda pojkar i Sverige. Namnet betyder "den lysande" eller "den upplyste". I Bibeln är Lukas namnet på en av de fyra evangelisterna. Han har alltså gett namn åt Lukasevangeliet, som lägger särskild vikt vid hur Jesus tog sig an de förbisedda och underprivilegierade – till exempel kvinnor och barn.

Michael/Mikael

Namnet kommer från ärkeängeln Mikael, som i Bibeln är en alldeles särskild beskyddare och hjälpare. Man ser ofta hur ärkeängeln Mikael kämpar för rättfärdigheten avbildad i rustning med svärd, till häst eller med vingar.

Noa

Namnet Noa betyder "vila" på hebreiska. I Bibeln berättas att Gud ville utrota all ondska på jorden genom en översvämning. Bara Noa och hans familj skulle skonas, för han var inte ond. Noa byggde därför en stor ark till familjen och alla sorters djur. Alla ombord överlevde.

KVINNONAMN

Andrea

Många kvinnonamn kommer från något mansnamn. Det gäller till exempel Andrea, som är en kvinnlig form av namnet Andreas. I Bibeln var Andreas först en lärjunge till Johannes Döparen. Men när Johannes talade om att det var Jesus som var Guds son började Andreas i stället följa Jesus.

Anna

Namnen Anette, Anita, Ann, Anne, Hanna kommer från namnet Anna. Anna var enligt traditionen mormor till Jesus. Hon är det katolska helgon som vakar över födande kvinnor, mödrar, barn och fattiga.

Elisabet

Ella, Lise, Lisbeth och många andra namn kommer från Elisabet. I Bibeln spelar namnet en väsentlig roll. Elisabet var mor till Johannes Döparen.

Ester

Ester är ett gammalt namn som blivit populärt igen. I Bibeln är det namnet

på drottningen och huvudpersonen i Esters bok. Namnet betyder "stjärna".

Johanna

Det är inte bara mansnamn utan också kvinnonamn som kommer från namnet Johannes. Det gäller både Johanna, Jane, Joan och flera andra. Utöver fiskaren Johannes berättar Bibeln om Johannes Döparen. Han predikade att folk måste omvända sig och döpte dem i Jordanfloden.

Lea

Lea är inte bara namnet på en prinsessa i Star Wars, utan också på en person i Bibeln. Lea var gift med Jakob, som hellre ville vara gift med hennes syster Rakel. Så det blev Leas lott att vara mindre älskad än Rakel, men i gengäld blev hon mor till Jakobs första barn.

Maja

Maja är ett av de populäraste namnen på nyfödda i Sverige. Det kommer från namnet Maria, som bärs av hela sju kvinnor i Bibeln. Maria kommer från det hebreiska Mirjam, som betyder "önskebarn".

Maria

Liksom Maja kommer namnet Marie från Maria. Den mest kända personen i Bibeln som heter Maria är förstås jungfru Maria, Jesu mor. Med tanke på jungfru Marias centrala roll i kristendomen vet vi ändå förhållandevis lite om henne. Hon var förlovad med Josef och fick veta av ängeln Gabriel att hon skulle föda Guds son.

Sara

Namnet Sara har varit populärt i många år och bärs också av en kvinna med en viktig roll i Bibeln. Hon är gift med Abraham och stammoder till det judiska folket. Paret var länge barnlöst, tills de båda var omkring 100 år gamla. Men Gud hade lovat Abraham att de skulle få en son och många efterkommande. Och mycket riktigt fick de sonen Isak, som blev en av anfäderna till det judiska folket.

EVA

Ungefär 85 000 kvinnor i Sverige har **Eva** som tilltalsnamn, och det är också ett av de mest kända namnen från Bibeln. Det står i Första Moseboken att Eva och Adam var de första människor som Gud skapade. De levde i Edens lustgård, tills Gud jagade ut dem för att de ätit av den förbjudna frukten. Namnet Eva kommer från det hebreiska ordet *chawa* som betecknar den bibliska urmodern, livgivaren. Motsvarande ord i persiskan är *hava*. Ordet är inte ett namn utan betyder helt enkelt att ge liv.

*Vad finns att vinna på samverkan mellan skolan och kyrkan? Är det ens möjligt i dag?
Olof Brandt, nationell koordinatör för Bibeläventyret, reflekterar kring ämnet Bibeln i skolan
och hur mötet med levande religion påverkar förståelse och respekt människor emellan.*

Förberedelser för vuxenlivet

Att tala om Bibeln i skolan är för vissa en självklarhet, men för andra är det en rest av ett sedan länge utdött samhälle. Men vi lever i en globaliserad värld där vi möter religion i flera olika former. Svenska elever behöver tränas i att bemöta troende människor för att det inte ska växa fram en "vi och de-känsla". För mig är det också

en avgörande fråga om fred och jordens framtid. Skolan måste vara i kontakt med resten av världen.

Programmet Sommar i radions P1 har vuxit till en angelägenhet för svenska folket. Utnämmandet av årets sommarpratör följs av medierna, varje program recenserar och betygsätts av dagspressen och lyssnarsiffrorna slår rekord. Kanske är en förklaring till programmets succé att det är en motpol till den allt högre informationshastigheten. Plötsligt bryts utbudet med korta inlägg av att en person får sitta och berätta, utan motfrågor eller ifrågasättanden. Reaktionerna hos dem som lyssnar är också intressanta. Jag har själv upplevt hur en motvilja mot en person innan jag lyssnat har bytts till en förståelse för livsval, även om jag inte "omvänts" till andra åsikter.

Berättelsernas innebörd

Kanske behöver Bibeln just ett Sommar-program? Det vore en intressant sändning. Bibeln skrevs för flera tusen år sedan. Den är knappast anpassad för Twitter eller granskad av en medietränad person för att passa in. Men den har format och formar miljoner människors liv och fortsätter att ha en enorm inverkan på vår värld utifrån alla personer som läser den som sin heliga skrift. Den brukar pekas ut som den mest inflytelserika skriften genom alla tider.

I den svenska skolans läroplan (LGR 11) har detta fångats upp. I innehållet för årskurs 1–3 under punkten "Att leva i världen" står det att barnen ska lära sig: "Några berättelser ur Bibeln och deras innebörd ..."

Under innehållet rörande årskurs 4–6 återkommer Bibeln som ämne. Där ska undervisningen behandla: "Centrala

tankegångar bakom ritualer, levnadsregler och heliga platser i kristendomen och de andra världsreligionerna, till exempel som de uttrycks i religiösa berättelser i Bibeln och andra urkunder."

Tradition och humanism

I årskurs 7–9 återkommer Bibeln igen, dock inte nämnd specifikt, utan genom att undervisningen ska behandla: "Centrala tankegångar och urkunder inom kristendomen samt utmärkande drag för kristendomens tre stora inriktningar."

I inledningen till Läroplanen kan man också läsa under rubriken grundläggande värden: "Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet med svaga och utsatta är de värden som skolan ska gestalta och förmedla. I överensstämmelse med den etik som förvaltats av kristen tradition och västerländsk humanism sker detta genom individens fostran till rättskänsla, generositet, tolerans och ansvarstagande. Undervisningen i skolan ska vara icke-konfessionell."

Utan tvång

Bibeln har alltså en särställning i läroplanen där den lyfts som en självklar del av undervisningen för att eleven ska kunna förstå världen och människor som baserar sin tro på Bibelns berättelser. Dessutom ska barnen fostras till goda medborgare enligt "kristen tradition", och även där har Bibeln, inte minst historiskt, en viktig roll.

Några saker skulle dock behöva sägas för tydlighetens skull. All undervisning i skolan ska vara icke-konfessionell. Det innebär att elever inte ska tvingas delta i religiösa handlingar under lektions-

Foto Olof Brandt

Bibeläventyraren Thomas Nilsson-Lill träffar en funderig elev under en lektion om berättelserna i Gamla testamentet. Mer information om Bibeläventyrets skolsatsning Bibeläventyret finns på webbplatsen bibelaventyret.se.

Foto: Zurijeta

För att få trygga och reflekterande elever behövs en religionsundervisning som är förankrad i dagens multireligiösa verklighet. Pedagogisk undervisning om Bibeln är en viktig del.

tid. Om en skolgrupp till exempel vill arrangera bön måste det så klart vara frivilligt och utanför lektionstid. Skolan ska vara en plats där inga barn utsätts för påtvingande av den ena eller andra livsåskådningen, vilket jag tror att alla föräldrar är överens om.

Experter på olika saker

Jag tror dock på en skola som söker sig utanför sina väggar och interagerar med samhället omkring. Framför allt handlar det om att använda sig av den kunskap som finns. En lärare har ett enormt ansvar och ska kunna otroligt mycket. Men ingen kan vara expert på allt, och därför är det en bra idé att ta in experter från världen utanför.

Därför tycker jag att skolan och kyrkan mycket väl kan samarbeta när det är dags att beta av världsreligionerna. Precis som man kan låta en polis prata om lagar, en politiker om valet och en fysiker om kärnkraft kan en församlingsmedarbetare prata om Bibeln. Så länge den inbjudna gästen vet att det är faktaförmedling som är uppdraget så är dessa utbyten ett sätt att lyfta vår skola och hjälpa eleverna.

Eller som Magnus Fagerström, rektor för Nösnäsgymnasiet, uttrycker det:

”Kan man gå till en moské? Ja, det är självklart. Man måste kunna besöka det man läser om. Det måste kunna höra till utbildningen och det har ett klart syfte.”

Att möta det omkringliggande samhället förbereder också eleven på vad som väntar i vuxenlivet. Det är ett steg ”utanför bubblan” där mötet får stå i centrum. Peter L Berger (som jobbar med sociologiska studier av religion) menar att ”världen i dag ... är lika rasande religiös som den någonsin har varit, och på vissa platser mer så än någonsin”.

Hitta förhållningssätt

På grund av den inflyttning vi ser och den informationshastighet som kommit att känneteckna 2000-talet blir mötet med levande religion oundvikligt. Världens religiositet är något eleverna kommer att behöva förhålla sig till och därför behöva hjälp att möta på ett bra sätt.

Enligt Kerstin von Brömssen, som studerat elevers tal om religion, finns det en tydlig ”vi och de”-känsla hos elever. Den svenska skolan har ett uttalat demokratimål som riskerar att under-

mineras om inte mötet med levande religion sker i skolan. Alla elever behöver få ett språk för att uttrycka sina åsikter och för att kunna förstå och respektera sina medmänniskor. Vi har inte råd att polarisera mer, snarare behöver vi sträva mot att bryta ner murar som kan byggas upp mellan grupperingar.

Tolka och tänka

Dessa möten kan ske på olika sätt i olika stadier av utbildningen. I lägre stadier kan det röra sig om att få ta del av Bibelns berättelser för att kunna använda dem som språngbräda in i respekt och förståelse för religion och troende människor.

I högre stadier kan det röra sig om möten med troende människor som får berätta om varför de tror som de gör, möten som sedan följs upp av reflektioner i klassrummet kring det man hört. Till exempel skulle det kunna röra sig om att få veta hur en kristen läser och tolkar sin bibel.

Hjälp att förstå

För att återvända till Sommar i P1 så är jag övertygad om att lyssnandet på berättelser, ur Bibeln och från människor, kan ge just den ökade förståelse och tolerans som behövs för att bygga vårt öppna demokratiska samhälle. Alla har sin historia. Jag vill uppmuntra skollärare och lärare att se de kyrkor som finns på orten som en tillgång. Och jag vill uppmuntra dig som kanske är aktiv i en församling att, med Jesus tjänande som förebild, se över vad din kyrka kan bidra med till skolan utifrån Läroplanens och skollagens premisser.

Olof Brandt

Olof Brandt tipsar:

Vill du läsa mer om möjligheter med Bibeln i skolan? En ny portal lanseras under 2016 med lektions-tips och fakta.

www.bibelniskolan.se

Varje år bokar cirka 1 500 klasser ett bibel-äventyr. Eleverna får lära sig Bibelns berättelser på ett roligt och varierat sätt. En given succé i klassrummet.

www.bibelaventyret.se

Varmt tack till
dig som ger bidrag
till våra projekt!

BIBEL

SÄLLSKAPET

En kort beskrivning

Svenska Bibelsällskapets uppdrag är att göra Bibeln översatt, känd, tillgänglig och använd i Sverige och i andra länder.

Visionen är att ständigt öppna nya möjligheter till möten mellan människor och Bibeln. Att översätta och sprida Bibeln och hjälpa människor i olika livssituationer och sammanhang att ta del av Bibelns texter ingår därför i målsättningen för arbetet.

Vi är en ekumenisk ideell förening som leds av en styrelse och ett huvudmannaråd. Huvudmannarådet består av representanter för kyrkor och samfund i Sverige, Svenska Akademien, Vitterhetsakademien och Ekumeniska rådet i Finland.

Svenska Bibelsällskapet är en del av en världsvid gemenskap av 148 självständiga, nationella bibelsällskap förenade i United Bible Societies (UBS). Via UBS stödjer vi med hjälp av våra givare en rad internationella projekt som kretsar kring bibelöversättning, bibelspridning, mission och humanitära insatser. Vi drivs med hjälp av gåvor och har 90-konto.

information

Årets julkort med den heliga familjen

"Holy Night" © Mark Missman with permission from Sagebrush Fine Art

Årets julkort från Bibelsällskapet är målat av den amerikanske konstnären Mark Missman. Kortet fungerar utmärkt som din julhälsning till släkt och vänner men kan också användas för en hälsning från församlingen. Utsidan är röd med dekor i guldfoliering, och när man öppnar kortet står julevangeliets text på sidorna. Kortet kostar 10 kr och kuvertet 1 kr. Vid beställning av större antal får du korten till lägre styckpris. Beställ via Bibelbutikkens webbutik eller ring/mejla in din beställning! Varmt välkommen att höra av dig!

• www.bibelbutiken.se • butik@bibeln.se • 018-18 63 39

Det finns flera sätt att ge en bibegåva

• SWISH

Nr 123 900 62 63

Ge en gåva via Swish i mobilen.

• ONLINE

Via www.bibelbutiken.se

Klicka på länken "Ge en gåva".

• KOLLEKT

Ta upp en kollekt! Ge kollekt!

Det går bra att beställa en lista över ändamål från Lotta Ring.

• PLUSGIRO/BANKGIRO

Pg 90 06 26-3 Bg 900-62 63

Via internetbank eller inbetalningskort.

• TESTAMENTE

Du stödjer framtidens bibelarbete

Beställ folder med tips och råd.

• AUTOGIRO

Din gåva dras automatiskt varje månad

Bästa formen för givande! Beställ talong för avtal via 018-18 63 30 eller info@bibeln.se.

Jag önskar information eller material

- ☐ Jag vill bli stödmedlem i Bibelsällskapet för ☐ 200:- per år, eller ☐ 1 000:-, livslångt medlemskap
- ☐ Jag önskar läsplanen Bibelläsning & Bön 2017 Leverans nov/dec
- ☐ Jag vill få tidningen Bibel 4 ggr/år
- ☐ Jag vill bli fast givare varje månad via autogiro
- ☐ Jag beställer folder om Bibeläventyret, antal: _____
- ☐ Jag önskar beställningsblad för gåvogram Högtid/Minne
- ☐ Jag önskar information kring att skriva testamente
- ☐ Jag beställer en bunt (12 ex) av häftet
När morgonen gryr med bibelkuriosa

Namn och adress: _____

Telefon: _____

E-post: _____

Sänd talongen till:
Bibelsällskapet
Box 1235
751 42 Uppsala

Sänd ett gåvogram!

Via Bibelsällskapet kan du skänka ett vackert gåvogram till någon av dina vänner, uppvakta på högtidsdagen eller hedra någons minne. Samtidigt är du med och bidrar till bibelarbetet i Sverige och i världen.

Vi skickar ett fint gåvogram i A4-format till mottagaren med bild och bibelord, din hälsning och en kort rad om att en gåva skänkts till Bibelsällskapet. Skicka ett mejl direkt eller fyll i talongen på sidan 14 för att få beställningsblad! Du kan även se vilka gåvogram som är aktuella på www.bibelsallskapet.se.

Gåvogramfrågor:

Lotta Ring, tfn: 018-18 63 36
E-post: lotta@bibeln.se eller
Växel tfn 018-18 63 30
E-post: info@bibeln.se

Biblar till Kina

Nyligen rapporterade det stora bibeltryckeriet i Nanjing i Kina att de sedan starten 1987 hunnit trycka 74 miljoner biblar för distribution inom Kina, med ekonomiskt stöd från världens bibelsällskap. Det är en fantastisk siffra, men biblarna räcker inte. Antalet kristna i Kina växer markant, mycket tack vare att människor numera törs berätta om sin tro för sina vänner. Inofficiellt räknar man med att det finns runt 100 miljoner kristna i det land där Bibeln var en förbjuden bok för inte alls länge sedan. Flera översättningsprojekt till minoritetsspråk pågår också, och på bilden ser du en flicka från Miau-folket som just fått sin första bibel.

Vi fortsätter att stödja bibelspridningen i Kina. Papper till en bibel kostar 10 kronor, sedan gör bibeltryckeriet i Nanjing jobbet!

Biblar till Kina:
Pg 90 06 26-3
Bg 900-62 63
Swish 123 900 61 63

22–25 september

Välkommen att besöka Bibelsällskapets monter på bokmässan i Göteborg! Monternummer B 02:25.

21–22 oktober

Bibelfestival i Örebro på Örebro Missionsskola och i lokala kyrkor. Läs mer på www.bibelfestivalen.se.

23 oktober

Anders Blåberg medverkar vid ekumenisk bibeldag i Gråbo, Göteborg.

27 oktober

Anders Blåberg medverkar vid kontraktskonvent i Svenska kyrkan, Tidaholm.

12–13 november

Anders Blåberg medverkar vid bibelhelg i Slottshagskyrkan och Rosengårdskyrkan, Helsingborg.

Bibeläventyret söker fler instruktörer.

Tipsa gärna om kurserna!

Bibeläventyrets instruktörskurser Gamla testamentet:

24–27 oktober

Piperska, Lundsbrunn.

Nya testamentet:

7–9 november

Helsjön, Horred.

Ny rapport: Vad tänker fjortonåringar på egentligen?

Vad händer om Donald Trump blir president i USA? Vad ska jag bli i framtiden? Vem är egentligen en riktig vän? Det är några av de frågor som dagens fjortonåringar ställer sig, enligt en ny rapport som tagits fram av Ungdomsbarometern och antropologen Katarina Graffman på uppdrag av Svenska kyrkan.

Rapporten *Unga tankar 2016* är tänkt att fungera som ett diskussionsunderlag för de omkring 30 000 ungdomar som varje år diskuterar livets små och stora frågor tillsammans med jämnåriga och äldre i Svenska kyrkans konfirmandgrupper.

Det är fyra teman som är särskilt viktiga för fjortonåringarna – framtid, status, vänskap och tillit. Även existentiella ämnen som meningen med livet och vad som händer efter döden finns bland frågeställningarna.

"Vad ska jag bli i framtiden?" är den fråga som fjortonåringarna funderar allra mest på. Att skapa sig en meningsfull och kul samsällsättning är av stor betydelse. Men även frågor som handlar om status, som "Hur kan jag få ett jobb som är kul och välbetalt?" och "Hur blir jag rik?", ligger bland de fem vanligaste funderingarna, före ämnen som miljö och omvärld.

Fjortonårsåldern är en brytningstid mellan barn och vuxen. Ungdomarna börjar tänka längre bort än till sommarlovet och fundera över sitt yrkesval, säger Anna Lundgren, präst och konfirmandansvarig i Svenska kyrkan.

Ett annat viktigt område är vänskap och tillit. En fjärdedel funderar varje dag på frågor som "Vem kan jag lita på?", "Vem är en riktig vän?" och "Kan jag alltid vara mig själv?".

– Det här är frågor där svaren inte går att googla sig fram till. En del frågeställningar ryms kanske inte heller i vardagliga samtal med kompisar eller hemma. Här är konfirmationen en mötesplats där man får hjälp att formulera det man tänker och känner, lära känna sig själv och förstå hur andra tänker, säger Anna Lundgren.

Man behöver inte vara döpt för att börja i en konfirmandgrupp. Under konfirmationstiden ges möjlighet till samtal om livet och samtidigt kunskap om den kristna tron och dess värdegrund. (Källa: Ewa Almqvist, Svk)

Rapporten *Unga tankar 2016* hittar du här: www.svenskakyrkan.se/konfirmation

Bevingade ord från Bibeln

Foto Ben White

Bevingade ord är uttryck och talesätt som används av många, gärna generation efter generation. De kan härledas tillbaka till en bestämd skrift eller en bestämd person. De har ofta uppstått över tid med flitigt citerade bibelställen som grund.

Under en tidsperiod av 350 år lyssnade nästan varje svensk minst en gång i veckan till läsning ur Gustav Vasas bibel från 1541 eller Karl XII:s bibel från 1703.

Bibeln och psalmboken var länge de enda böcker som fanns i de flesta hem. Det påverkade det svenska språket, men ett uttryck blir inte bevingat över en natt, det tar sin tid. I dag citeras Bibeln ofta utan att folk är medvetna om att uttrycken kommer från Bibeln.

ATT FARA FRAM SOM ETT JEHU innebär att man kör fort, är våldsam eller hänsynslös. Kung Jehu i Israel "kör som en vettvilling" (2 Kung 9:20). Kung Jehu for land och rike runt och drev igenom en utrensning av avgudadyrkare.

ATT SILA MYGG OCH SVÄLJA KAMELER är ett Jesuscitat från när han vänder sig mot dem som hycklar och "ger tionde av mynta och dill och kummin", vilket är småsaker, men glömmet det viktigaste som är "rättvisa, barmhärtighet, trohet". (Matt 23:23)

RAMASKRI kommer ur en fruktansvärd tragedi, där mödrarna skrek ut sin sorg efter barnamorden i Betlehem. (Matt 2:17)

SABBATSÅR. I 3 Mosebok 25:2–4 står att även jorden ska få sin sabbatsvila. Människan får vila på sabbaten, var sjunde dag, medan jorden ska få ligga i träda vart sjunde år, sabbatsåret.

SYNDABOCK är den som får ta på sig skulden för vad andra gjort. På försökningsdagen lade översteprästen sina händer på en getabocks huvud och bekände hela folkets alla synder på boken. Sedan fördrevs den ut i öknen. (3 Mos 16:20–22)

KRETI OCH PLETI använder vi om en samling människor som vi inte riktigt hyser aktning för. Kung David hade en livvakt bestående av kereteer och peleteer. I Gustav Vasas bibel heter det "Crethi och Plethi". (2 Sam 8:15–18)

SOM MAN SÅR FÅR MAN SKÖRDA är ett citat ur Paulus brev till galaterna. (Gal 6:7)

ATT LÄGGA ORDEN I NÅGONS MUN går tillbaka till Mose som inte var så talför. Hans bror Aron var däremot en god talare och fick fungera som Moses språkrör. Gud uppmanade därför Mose att lägga orden i hans mun. (2 Mos 4:15)

ATT KASTA PÄRLOR ÅT SVINEN är ett Jesuscitat från Bergspredikan som betyder att odla tid och möda på människor som ändå inte förstår eller uppskattar det man gör. (Matt 7:6)

SOM EN ULV I FÅRAKLÄDER betyder att någon ser vänskaplig ut men är raka motsatsen. Uttrycket är från Jesu undervisning om att falska lärare kommer att försöka bedra lärjungarna. "Akta er för de falska profeterna, som kommer till er förklädda till får men i sitt inre är rovlystna vargar." (Matt 7:15)

FÖRBJUDEN FRUKT SMAKAR BÄST brukar användas om något som är lockande men farligt. Uttrycket är inspirerat av berättelsen om Adam och Eva. (1 Mos 3)

TRO, HOPP OCH KÄRLEK är en fras som kommer från aposteln Paulus första brev till församlingen i Korinth där han betonar hur kärleken måste få genom-syra allt man är och gör. Han avslutar med: "Men nu består tro, hopp och kärlek, dessa tre, och störst av dem är kärleken." (1 Kor 13:13) ●